

פרופ' אברהם ס. אברהם

חולה ביום הכיפורים

הערה: המאמר לא נכתב ע"מ לפסוק הלכות.
בכל מקרה של ספק יש לשאול שאלת חכם.

כשם שמותר ואף מצוה לחלל את השבת להצלת חיי האדם בכל מקרה שקיימת סכנה או ספק סכנה, כך גם מותר ואף מצוה על חולה כזה שיש בו סכנה או ספק סכנה לאכול ביום הכיפורים, וכן מצוה לחלל עליו את היום כדי להציל את חייו. ואפילו אם ברגע זה אין סכנה לחולה, אבל יתכן שיסתכן אם לא יאכל, גם אז מותר ומצוה לאכול ולחלל עליו את קדושת היום להצלת חייו¹.

נאמנות הרופאים.

נאמן הרופא, בין אם הוא יהודי בין אם הוא נכרי, לומר שהחולה צריך לאכול אפילו אם דעת החולה מנוגדת לכך². ועיין בביאור הלכה³, לענין רופאים שאינם שומרי תורה, דהכל תלוי בראות עיני המורה בבקיות הרופאים ובעיונם בטיב המחלה, עכ"ל. ומוסיף השמירת שבת כהלכתה⁴: "ומאידך גם יש לחקור אם הם לא יתמירו יתר על המדה באשר אינם יודעים את הציווי של 'וחי בהם' ושבמקום סכנה או חשש סכנה אסור להחמיר", עכ"ל. ובמקום שאין רופא, נאמן כל אדם אחר המבין קצת בעניני רפואה לומר שהחולה צריך לאכול, ואפילו אם החולה מתנגד⁵.

אף שכאמור נאמן הרופא לומר שהחולה צריך לאכול או לשתות, הרי אם קיימת שהות ואין הזמן בהול — תמיד יש להתייעץ עם מורה הוראה כדי שיפסוק אם על החולה לאכול כרגיל או רק בשיעורים, וכדלהלן. לעומת

1. שמירת שבת כהלכתה פל"ט סע' א.

2. סי' תריח סע' א.

3. שם ד"ה חולה.

4. פל"ט סע' א והערה טו.

5. מ"ב שם ס"ק א

זאת, אם הזמן בהול כלומר שהרופא מחייב לאכול או לשתות מיד וללא דחיה ביום הכיפורים עצמו — יש לציית לדבריו.

החולה.

חולה הרוצה להחמיר על עצמו ולצום, למרות הוראת הרופא והרב לאכול, עליו נאמר "אך את דמכם לנפשותיכם אדרוש"⁶. ואין בכך ממידת חסידות כלל, ואינו אלא כשופך דמים⁷.

כותב החתם סופר⁸ שאדם ודאי חייב לצום ואפילו לשכב כל היום ולא ללכת לבית הכנסת, אם הליכתו תגרום שיגיע למצב בו יצטרך לאכול או לשתות, ואפילו משהו, כי גם חצי שיעור אסור מן התורה. ובשמירת שבת כהלכתה⁹ מובא בשם הגרש"ז אויערבאך שליט"א ש"גם מי שמותר לו לשתות פחות מכשיעור, מ"מ אף כדי להימנע אפילו רק פעם אחת בלבד משתיה של פחות מכשיעור, עדיף טפי לשכב בבית ולא להתפלל בציבור".

חולה שמאכילים אותו באמצעות זונדה (צינור המוכנס דרך הגרון או דרך דופן הבטן לתוך הקיבה), אין איסור בהאכלתו ביום הכיפורים¹⁰. וראה מה שכתבתי בנשמת אברהם¹¹. וכתב לי מו"ר הגרי"י נויבירט שליט"א: "ואמנם מי שצריך לאכול אל יתחכם לאכול באמצעות זונדה", עכ"ל. וה"ה שאין להתחכם ולקבל נוזלים באמצעות עירווי שהוכנס מבערב, על-מנת לעקוף הוראת רופא ורב לשתות ביום הצום¹².

כל דיני רפואה הנוהגים בשבת נוהגים ביום הכיפורים.

6. מ"ב סי' תריח ס"ק ה.
7. ר"ן יומא פב ע"א ד"ה חוץ; שו"ת הרדב"ז סי' תתפה (ח"ג סי' תמד).
8. שו"ת ח"ו סי' כג.
9. שם הערה צד.
10. שו"ת חלקת יעקב ח"ג סי' סח.
11. כרך א חאו"ח סי' תריב סוס"ק ז, דכשאינ מאכילין אותו בדרך האכילה הטבעית אין על זה שם אכילה כלל ואין בזה שום חיוב מה שמכניס לתוך מעיו.
12. שו"ת מהרש"ם ח"א סי' קכג; שו"ת ציץ אליעזר ח"י סי' כה פכ"א; שו"ת אג"מ או"ח ח"ג סי' צ. וראה בשדי חמד מערכת יוהכ"פ סי' א אות יח וארחות חיים בהקדמה לסי' תרח שאוסרים עשיית סגולות בערב יוהכ"פ כדי שיוכל לצום עם פחות עינוי; לעומתם השו"ת חלקת יעקב ח"ב סי' נח מתיר לקחת כדורים בערב יוהכ"פ כדי להשקיט את רעבונו ביום הצום.

תרופות.

מותר, אפילו לחולה שאין בו סכנה¹³, לבלוע כדורים לפי הצורך כשטעמם מר¹⁴, אולם אסור לשתות מים כדי להקל על הבליעה. וכדי לצאת ידי חובת כל הדעות רצוי לעטוף את הכדור בניר דק ולבולעו כשהוא עטוף¹⁵.

ואמר לי מו"ר הגרי"י נויבירט שליט"א שאפילו אם האדם הינו כעת בריא, אלא שאם לא יקח את התרופה יגיע למצב של חולה שאין בו סכנה (כגון אדם הסובל מהתקפים של מיגרנה קשה), מותר לו לבלוע תרופה (ללא מים) כדי למנוע את ההתקף. ואם אפשר לו לקבל את התרופה בצורה של פתילה — עדיף יותר.

חולה שאין בו סכנה הצריך לצום ביום הכיפורים אך חייב להמשיך לבלוע תרופות לפי פקודת הרופא, צריך לבולען ללא מים¹⁶ וכדאי מאד שינסה לעשות כן מלפני יוהכ"פ כדי להתרגל בזה. ואם אי אפשר, מותר לבלוע את התרופות בעזרת מעט מים [פחות מכשיעור¹⁷] לאחר שיפגום בטעם המים ע"י הוספת דבר מר. וכתב לי הגרש"ז אויערבאך שליט"א שאפשר גם להוסיף טיפת סבון למים כדי שיפגם טעמם.

וכן אמר לי הגרי"ש אלישיב שליט"א שמספיק אם יפגום את המים כך שתורגש מעט מרירות. והסכים אתי שאפשר להמיס מעט מהכדור עצמו — אם הוא מר — בתוך המים, ואת יתר הכדור יבלע בעזרת מים אלו. וכן שיכול לתת מעט סבון לתוך המים — וכל זה כדי שיהיה טעמם פגום מעט אך לא עד כדי כך שיגרום לבחילות.

חולה שיש בו סכנה¹⁸ או חולה שיסתכן אם לא יקח את התרופות, אם אי אפשר לו לבולען בלא מים, יקח אותן כרגיל עם מעט מים לפי הצורך¹⁹.

13. להגדרה — עיין נשמת אברהם ח"ד עמ' לה.

14. שמירת שבת כהלכתה פל"ט סע' ת.

15. שם בשם הגרש"ז אויערבאך שליט"א.

16. ואמנם חשב מו"ר הגרי"י נויבירט שליט"א שמים מזוקקים אולי נקראים מים פגומים כי אין להם טעם רגיל של מים, אך כתב לי הגרש"ז אויערבאך שליט"א על מה שכתבתי שצריך לבולעם ללא מים: "אפילו מים מזוקקים".

17. וכתב לי מו"ר הגרי"י נויבירט שליט"א: עכ"פ אם אפשר, ואם אי אפשר אפילו כשיעור, כיון שהוא פגום, עכ"ל.

18. להגדרה — עיין נשמת אברהם ח"ד עמ' לה.

19. שו"ת אגרות משה או"ח ח"ג סי' צא.

מחלות.

לא ניתן לספק רשימה של מחלות בהן מחוייב החולה לאכול או לשתות, כי הכל תלוי בחולה, בחומרת המחלה ובשלב המחלה בו הוא נמצא. על-כן, בכל מקרה ומקרה צריך להיוועץ ברופא המכיר אותו ואת מחלתו ולאחר מכן לשאול שאילת חכם.

אכילה ושתיה.

בכל מקרה בו מאכילים את החולה ביום הכיפורים, צריך הרופא לשקול אם די לו באכילה או בשתיה בשיעורים, או אם צריך להאכילו ולהשקותו כרגיל. כמו-כן יש לשקול אם החולה צריך לאכול וגם לשתות או אם די לו בשתיה בלבד, כי גם אם הותר לו לאכול פעם אחת אפילו יותר משיעור, מ"מ על האכילה השניה אם היה די לו בפחות מכשיעור והוא אכל כשיעור — חייב כרת²⁰. גם יש לשאול לדעת הרופא על כמות האוכל או הנוזלים הדרושה לחולה, בין אם הוא אוכל ושותה בשיעורים ובין אם הוא אוכל ושותה כרגיל²¹.

אכילה.

כותב השו"ע²²: "האוכל ביום הכיפורים ככותבת הגסה חייב והוא פחות מכביצה מעט, ושיעור זה שוה לכל אדם בין לננס בין לעוג מלך הבשן". ומסביר המשנה ברורה²³: "אע"ג שבכל איסורי התורה השיעור הוא בכזית, זה דוקא בכל יתר האיסורים כיון שכתוב בהם "אכילה", אך ביום הכיפורים שלא כתוב "אכילה" אלא "עינוי" כדכתיב "הנפש אשר לא תעונה", ידעו חז"ל שבפחות מככותבת אין דעתו של אדם מתיישבת עליו והרי הוא רעב ומעונה כבתחילה", עכ"ד. ושיעור "פחות מככותבת" הוא

20. ביאור הלכה סי' תריח סע' ז ד"ה ואם.

21. שמירת שבת כהלכתה שם סע' ו.

22. סי' תריב סע' א.

23. ס"ק א.

אכילת דברי מאכל בנפח של כשני-שלישים של ביצה בינונית בקליפתה²⁴,
דהיינו כ-30 גרם²⁵.

ויש לזכור ששיעור זה הוא לעגין חיוב כרת, אך האיטור הוא אפילו
באכילת כלשהוא, ונפקא מינה לגבי חולה שמאכילים אותו פחות מכשיעור²⁶.

ולגבי הזמן שצריכים לחכות בין אכילת שיעור זה ואכילת השיעור
הבא, כותב השו"ע²⁷ שהוא כדי אכילת ד' ביצים, והוא תשע דקות מסוף
האכילה האחת לתחילת האכילה השניה²⁸. ועיין בשמירת שבת כהלכתה²⁹
שיש להיזהר שלא לאכול חלק מן השיעור בדקה השמינית או התשיעית
ולתזור ולאכול פחות מכשיעור מיד לאחר סוף תשע דקות כי הרי זה מצטרף
ויתחייב, עכ"ל. ובחולה הצריך, לפי פקודת הרופא, לאכול יותר מהשיעור
הנזכר בתוך תשע דקות — אפשר להקטין את זמן ההמתנה בין סוף אכילת
שיעור אחד לתחילת אכילת השיעור הבא, לפי הצורך ועד ל-2 דקות³⁰.

וחשוב לדעת שמה שקובע לגבי שיעור האוכל (או השתיה) הוא כמותו
ולא איכותו, כי גם בשר שמן שיעורו בככותבת וגם לולבי גפנים שיעורם
בככותבת³¹. לכן, חולה מסוכן החייב לאכול ביום הכיפורים לפי פקודת
רופא ופסיקה של מורה הוראה, כדאי שיאכל (או ישתה) אוכל (או שתיה)
עשיר בקלוריות כי על ידי כך יוכל אולי להסתפק בפחות מכשיעור או
לאכול פחות פעמים במשך היום. ובנשמת אברהם כתבתי³² בשם הגרש"ז
אויערבאך שליט"א דחולה שצריך רק לשתות, רשאי לשתות חלב עם סוכר,
או מיץ פירות וכו' ואינו צריך לשתות דווקא מים..

וכותב השמירת שבת כהלכתה³³ בשם הגרש"ז אויערבאך שליט"א:
"דנראה דחולה שאינו יכול לצום כל היום, מוטב שיתחיל לאכול מהבוקר

24. מ"ב שם ס"ק ב ושעה"צ ס"ק ג.

25. שמירת שבת כהלכתה פל"ט סע' יח.

26. מ"ב שם ס"ק ג.

27. סי' תריח סע' ז.

28. שמעתי ממו"ר הגרי"י נויבירט שליט"א.

29. שם סע' יח ובהערה סז.

30. שמירת שבת כהלכתה שם.

31. יומא פ ע"ב.

32. נשמת אברהם כרך ד סי' תריב ס"ק א.

33. שמירת שבת כהלכתה שם הערה סט. וכן כותב הגרצ"פ פראנק וצ"ל במקראי קודש,
הימים הנוראים ח"א סי' לט בהררי קודש.

פחות מכשיעור, כיון שאם ימשיך לצום יצטרך אח"כ לאכול ודאי שיעור שלם, ולא אמרינן שימתין עד שיהיה אנוס ומותר, ולא יעבור עכשיו על איסור תורה, וכמו שי"א כן לענין צום גדליה ויום הכיפורים, חדא דגם עכשיו חשיב כאוכל כדי שלא יסתכן, ועוד דכאן הרי הכל הוא בענין יוהכ"פ, וכיון דע"י פחות מכשיעור יחשב כמעונה בכל היום, מסתבר דהכי עדיף טפ"י, עכ"ל.

שתיה.

כותב השו"ע³⁴: "השותה ביום הכיפורים מלא לוגמיו חייב, ומשערים בכל אדם לפי מה שהוא, הגדול לפי גדלו והקטן לפי קטנו, ולא מלא לוגמיו ממש אלא כדי שיסלקנו לצד אחד בפיו ויראה כמלא לוגמיו, והוא פחות מרביעית באדם בינוני, וכל המשקים מצטרפים לכשיעור", עכ"ל. גם כאן מסביר המשנה ברורה³⁵ שידוע היה לחז"ל שבשיעור זה מתיישבת עליו דעתו של אדם ואינו עוד מעונה, עכ"ד. ובאדם מבוגר נע שיעור זה בין 40-45 סמ"ק³⁶. וכתב לי הגרש"ז אויערבאך שליט"א³⁷ וז"ל: "ורצוי להזכיר ולהדגיש שחולה הזקוק לשתות (או לאכול), אף אם הוא שותה רק פחות פחות מכשיעור, מ"מ צריך לשאול לפני יום הכיפורים את הרופא ולברר את כמות הנוזלים (או האוכל) שהוא זקוק להם. ועוד שקשה מאד למדוד השיעור של מלא לוגמיו, ולכן ממלא את כל הפה במים ככל יכולתו והחצי מזה הוא ודאי פחות ממלא לוגמיו", עכ"ל. מדידה זו כדאי לערוך לפני יום הכיפורים, אך אם לא עשה כך, מותר לעשות זאת אף ביום הכיפורים עצמו³⁸.

כבאכילה כך גם בשתיה. אם אפשר ימתין אתרי כל שתיה זמן של תשע דקות, ואם הוא זקוק לשתיה מרובה יותר, מותר להמתין פחות מזה הזמן בין שתיה לשתיה לפי הצורך, וכפי שנתבאר לעיל לגבי אכילה. ואם לא יהיה לו לחולה די בשתיה כזו, אזי עכ"פ ישתה כל פעם פחות מכמלוא לוגמיו וימתין זמן מה, ושוב ישתה כשיעור הנ"ל, או ישתה לאט לאט, כפית אחר כפית³⁹.

34. סי' תריב סע' ט.

35. שם ס"ק כג.

36. שמירת שבת כהלכתה פל"ט סע' כ.

37. נשמת אברהם כרך א או"ח סי' תריב ס"ק ט.

38. שמירת שבת כהלכתה שם סע' יט.

39. שם, סע' כ.

אכילה ושתייה אינן מצטרפין לענין השיעורים⁴⁰, אך אם שרה פתו בקפה או תה, מצטרפת השתייה להפת⁴¹.

צריך להתייעץ עם מורה הוראה לגבי מה מוגדר כאוכל ומה מוגדר כשתייה⁴².

ברכות הנהנין והמצוות.

נטילת ידיים וברכתה.

חולה הצריך לאכול ביום הכיפורים, חייב ליטול את הידים לסעודה כדין נטילת ידיים בכל ימות השנה, כלומר עד לפרק היד. אם בדעתו לאכול כביצה יברך על הנטילה, ואם פחות מכביצה יטול ידיו בלי ברכה⁴³. וכתב לי מו"ר הגרי"י נויבירט שליט"א: "אם אוכל פחות פחות מהשיעור מסופקני אם לברך, כי האחרונים מביאים שבשביל ברכה צריכים לאכול כביצה בכדי אכילת פרס או עכ"פ חצי ביצה בתוך זמן זה (עיין קצוה"ש סי' פב בבדה"ש ס"ק י וסי' לו סע' ב ובבדה"ש ס"ק ה)", עכ"ל.

ברכה ראשונה.

חייב לברך ברכה ראשונה, ואמנם אינו מברך לפני אכילת כל שיעור ושיעור או לפני כל שתייה, אם לא הסיח דעתו מהאכילה ומהשתייה⁴⁴. ואל לו לקדש [לא על היין ולא על הלחם⁴⁵], וגם פטור הוא מלחם משנה⁴⁶, אפילו חל יום הכיפורים בשבת⁴⁷.

40. סי' תריב סע' ב.

41. מ"ב שם ס"ק ד.

42. עיין נשמת אברהם כרך א או"ח סי' תריב עמ' ש.

43. שו"ע הרב סי' תריח סע' יח; חיי אדם כלל קמה סע' לב; שו"ת הר צבי או"ח ח"א סי' קנה.

44. שמירת שבת כהלכתה שם סע' כא.

45. או"ח סי' קנח סע' ב.

46. סי' תריח מ"ב ס"ק כט.

47. מג"א שם ס"ק י; מטה אפרים סע' יז וע"ש בקצה המטה ס"ק טז.

ברכה אחרונה.

אם אכל שיעור כזית בכדי אכילת פרס, שהוא זמן של כשלוש עד ארבע דקות — יברך ברכה אחרונה, ואם אכל לחם כשיעור זה — יברך ברכת המזון. בברכת המזון יוסיף "יעלה ויבוא" ובשבת יוסיף גם "רצה". אבל אם שכח ולא הוסיף, הרי אם סיים ברכת "בונה ברחמיו", אינו צריך לחזור ולברך⁴⁸. ולגבי ברכה המיוחדת עיין במ"ב⁴⁹ ובכף החיים⁵⁰.

ואם אכל או שתה בשיעורים, ראה בשמירת שבת כהלכתה⁵¹ הכותב שמספק לא יברך ברכה אחרונה. וכן כתב לי הגרש"ז אויערבאך שליט"א⁵²: "נראה דכיון שנהוג להחמיר לצאת ידי כל הדעות, מסתבר דאי אפשר שיאכל ודאי כזית בכדי אכילת פרס". אך חולק עליו הגר"ע יוסף שליט"א⁵³.

מעוברת, יולדת ומינקת.**מעוברות ומניקות.**

מעוברות ומניקות מתענות ומשלימות ביום הכיפורים⁵⁴. אמנם כיום שומעים יותר ויותר שרופאים אומרים לנשים מעוברות שהן חייבות לשתות ביום הכיפורים (לדעה אחת — במשך כל ההריון, ולדעה אחרת — בחודש התשיעי, ולדעה נוספת, רק לצום בחודש התשיעי), אך אין כל הוכחה לכך שכשמדובר באשה בריאה בהריון תקין וללא רקע קודם של הפלות עקב הצום⁵⁵, שעלול הצום לגרום נזק לה או לעובר. גם החשש שההתייבשות עקב הצום ואיבוד דם בזמן הלידה ביום הכיפורים עלולים לסכן אותה, הוא

48. שמירת שבת כהלכתה פל"ט סע' לא ועיין שם פרטי דינים.

49. סי' קפח מ"ב ס"ק יט.

50. שם ס"ק כה.

51. שמירת שבת כהלכתה שם סע' כא.

52. לב אברהם ח"א עמ' יח.

53. נשמת אברהם כרך א או"ח עמ' שלו ס"ק טז.

54. סי' תריח סע' א.

55. עיין בשמירת שבת כהלכתה פל"ט הערה לב.

חשש קטן מאד, ולא יתכן שמדיני התורה הקדושה קבעו חז"ל שהיא חייבת לצום — גם בזמנים שלא טיפלו בעירוי — לו היה הצום עצמו מסכן אותה. ולכן, כל זמן שהיא מרגישה עצמה בריאה — חייבת לצום, ולא תאכל ולא תשתה אפילו אם תצטרך לשכב במשך כל יום הכיפורים ולא תוכל ללכת לבית הכנסת, ואין לנו להתיר באופן כוללני (לאכול או אפילו רק לשתות), מה שחז"ל במפורש אסרו. כך שמעתי ממו"ר הגרי"י נויבירט שליט"א וכך אמר לי גם הגרש"ז אויערבאך שליט"א. וכתב לי מו"ר שליט"א: "שמעתי ממו"ר הגרש"ז שליט"א שדעתו כנ"ל, שלכתחילה במצב רגיל לא תלך האשה לבית הכנסת (בשום אופן) אלא תצום, וכפי שקבלנו מחז"ל: 'עוברות ומניקות מתענות ומשלימות', וכמובן מי שבאמת חושש לסכנה, יש לו מקום לדון, ויתיעץ עם מורה הוראה", עכ"ל. וצריכה האשה המעוברת להתחיל לשתות ברגע שיש לה צירי-לידה סדירים, כדי שלא תיכנס ללידה במצב של חוסר נוזלים, והסכים אתי מו"ר הגרי"י נויבירט שליט"א. ושוב כתב לי מו"ר שליט"א: "ויתכן אף בלי שיעורים כדי שתספיק לשתות לפני הלידה", עכ"ל.

הדברים הללו היו לעיני מורנו ורבנו הגרש"ז אויערבאך שליט"א שהסכים להם והוסיף בכתב: "אך אם היא מרגישה מאד לא טוב, רצוי שתתחיל לשתות פחות פחות מכשיעור", עכ"ל.

הפריה במבחנה (IVF).

הסיכון של הפלה באשה שהרתה באמצעות טיפול הפריה במבחנה הינו גבוה יותר בשבועות הראשונים של ההריון, כשאח"כ אין הבדל בינה לבין אשה שהרתה באופן רגיל⁵⁶. ידוע שאשה שהרתה באופן טבעי, אין צום יוהכ"פ מעלה את הסיכוי ללידה מוקדמת או להפלה, פרט ללידה מוקדמת בחודש התשיעי עצמו כשאינן לזה כל משמעות. לעומת זאת, באשה שיש לה בעיה קשה בפוריות והריון רגיש (כפי הנתונים דלעיל), אין אנו יודעים אם עצם ההימנעות משתיה וההתייבשות במשך הצום יכולים להוות גורם נוסף להפלה, במשך השבועות הראשונים בהם קיים סיכון גבוה להפלה. ואמר לי הגרש"ז אויערבאך שליט"א שמכיון שקיים ספק בדבר, צריכה מעוברת כזאת לשתות לשיעורין במשך השבועות הראשונים של הריונה (וכמובן גם לא ללכת לבית הכנסת במשך היום).

יולדת.

יולדת, מתחילת הלידה ועד סוף שבועים ושתיים שעות אחרי גמר לידת הולד, לא תתענה כלל⁵⁷ ועיין פרטי דינים בשמירת שבת כהלכתה⁵⁸.

גם אחרי שבועים ושתיים שעות מגמר הלידה ועד גמר שבע יממות מתום הלידה מאכילים את היולדת⁵⁹ אך קיים הבדל בין שלושת הימים הראשונים לבין ארבעת הימים הנותרים. ועיין פרטי הדינים בשמירת שבת כהלכתה⁶⁰.

מגמר היום השביעי ואילך דינה כדין חולה שאין בו סכנה, והיא חייבת לצום⁶¹. אולם אם כתוצאה מהלידה חלה הרעה במצבה, והיולדת אומרת שהיא צריכה לאכול, או אם רופא אומר כן, דינה כדין חולה שיש בו סכנה⁶².

המעברים מדין שלושת הימים הראשונים לדין ארבעת הימים שאחרי כן, וכן מדין שבעת הימים לדין חולה שאין בו סכנה, עשויים לחול גם באמצע יום הכיפורים. דהיינו אם ילדה ביום ז' בתשרי בשעה עשר בבוקר, אזי דין ג' ימי הלידה שלה מסתיים בבוקרו של יום הכיפורים בשעה עשר, ומכאן ואילך ועד סוף היום דינה כמוזכר בשמירת שבת כהלכתה סע' יג. ואם ילדה ביום ג' בתשרי בשעה עשר בבוקר, אזי היא חייבת לצום ביום הכיפורים משעה עשר בבוקר⁶³.

בכל הדינים האלה אין הבדל בין יולדת ולד חי או מת ובין מפלת כשעברו לפחות 40 יום מתחילת הריונה.

מינקת.

מינקת, אשר אם לאתשתה לאתהיה לה כמות חלב מספקת, וכל הזנת התינוק תלויה בכך, ואם תתענה האם יסתכן התינוק, מותר לה לשתות (אך לא לאכול) הואיל והתינוק רגיל לשתות רק מחלב אמו, ותשתה בשיעורים⁶⁴.

57. סי' של מ"ב ס"ק יא וסי' תריז סע' ד ומ"ב ס"ק ט ו-יג.

58. פל"ט סע' יב.

59. סי' תריז סע' ד.

60. שם סע' יג.

61. סי' תריז סע' ד.

62. שם מ"ב ס"ק יב.

63. שמירת שבת כהלכתה סע' טו.

64. שם, סע' יז.

עליה לתורה.

מי שאוכל ביום הכיפורים מחמת חוליו, בין שאוכל בשיעורים, בין שאוכל כרגיל בכל ימות השנה, מותר לו לעלות לתורה ביום הכיפורים בבוקר, ואם חל יום הכיפורים בשבת — אף במנחה⁶⁵. ואם אכל פחות פחות מכשיעור, כותב השמירת שבת כהלכתה בשם הגרש"ז אויערבאך שליט"א: "דאע"ג דגם חצי שיעור אסור מן התורה, נראה דמ"מ יוכל לעלות לתורה גם במנחה של יום הכיפורים דפחות משיעור חשיב מעונה"⁶⁶. אולם בח"ג, תיקונים והוספות לשמירת שבת כהלכתה, כותב הגרש"ז אויערבאך שליט"א דלפי המרומי שדה למס' יומא עג ע"א, אין חילוק בין חצי שיעור לשיעור שלם לענין לעלות לתורה, אך בשו"ת מרחשת ח"א סי' יד אות ד כתב ממש כדברינו והורה כן למעשה, וצ"ע, עכ"ל בקיצור. עוד כותב השמירת שבת כהלכתה⁶⁷: "עיין בשו"ת לב חיים סי' קלב שאין לקרוא חולה שאוכל ביוהכ"פ לפרשיות האחרונות שבקריאה של הבוקר מכיון שקורין בהן פסוק תענו את נפשותיכם, ומאותו הטעם גם לא יקראוהו למפטיר, ועיין שדי חמד מערכת יוהכ"פ סי' ב ס"ק ז", עכ"ל. וראה גם במטה אפרים⁶⁸.

65. שם, סע' לו.

66. שם הערה קטו בשם הגרש"ז אויערבאך שליט"א.

67. שם.

68. סי' תריט באלף המגן ס"ק נג — הראה לי מו"ר שליט"א.